

Vzájemné uchopování přirozeností

Zdeněk Kratochvíl pro seminář 23. 2. 2024

Katedra filosofie a dějin přírodních věd

Přírodovědecká fakulta UK

Obsah a myšlenkový koncept dokončované knihy *Příroda a věci* (tentokrát už bez heideggerování) jsem představil už v květnu 2023 na sezení v Hojně vodě.

Podrobněji jsem se zastavil u raně antického konceptu přirozenosti (*fysis*), na který jsem navázal svým konceptem uchopování přirozeností. To je jediná moje pojmoslovná novinka.

Jako uchopování přirozeností lze popsat jak všední život a přírodní děje, tak vědecké poznávání.

Obsah knížky *Příroda a věci*:

1. O čem a jak
2. Příroda a jednotlivé přirozenosti
3. Tíhnutí přirozeností k tvaru i proměnám, dotváření a zanikání
4. Uchopování přirozeností
- 5. Vzájemné uchopování přirozeností**
6. Kontexty věcí, povrch a vnitřek, horizonty, svět, části a celek
7. Poznávací redukce
8. Redukce na délku, prostor a jeho strukturace
9. Strukturace času
10. Hmota jako základ přirozeností i věcí a redukce na hmotnost
11. Hmota a čas
12. Čas a poznatelnost, náhoda a nutnost, evoluce
13. Poznatelnost živých bytostí, tělo jako povrch i nitro
14. Otázka smyslu – raději jen lokální účely chování zvířáček
15. Co je skutečné?
16. Mezi obrazy (pluralita žánrů a oborů)
17. Přirozenost a virtuální realita
18. Místo člověka v přírodě a iluze s tím spojené

Ted' představím novou kapitolu o tom, že uchopování (tedy i zvěčňování) přirozeností se neděje pouze při našem poznávání a manipulaci (od kuchyňské po průmyslovou), ale také ve vzájemných vztazích všeho na světě.

Zanikání přirozeností, o jakém mluvil už Anaximandros, se neděje jaksí abstraktně, ale konkrétními vztahy.

Nejen potravními nebo vědecky poznávacími, ale třeba i láskyplným objetím, uchopením, kterým se současně vydáváme všanc.

1. Stručné připomenutí – *fysis*

- Slovo *fysis* překládáme jako přirozenost všude tam, kde umožňuje také plurál, tedy přirozenosti.
- Tak je tomu v nejstarších řeckých textech, modelové příklady jsou od Hérakleita a Hippokrata.
- **Jednotlivá přirozenost** je buď opravdu individuální, často dokonce jen určitá vlastnost nebo okamžitý projev; nebo může být také odkazem ke skupině (blondáci, filatelisté, v krajním případě až taxon).
- Každá z přirozeností vzniká a zaniká, dokonce vzniká jako zanikající a dovznikává až do svého konce.
- V užitích, která neumožňují plurál, ji překládáme slovem **příroda**.
- Příroda je spíše kontextem, zdrojem nevyčerpatelného koloběhu, podobně jako *kosmos*.
- Záměrně pomímám scholastickou linii, která přirozenost ztotožňuje s podstatou a fixní definicí taxonu.

1. 1 Časnost přirozeností

- Vznikají a zanikají, nejsou věčné v metafyzickém (formálně logickém) smyslu, i když některé tady byly dávno před námi a nejspíš budou i dlouho po nás. Proto se podle řek, hor a hvězd orientujeme. Ty jsou v archaickém smyslu slova „věčné“, přestože zrovna řeky tečou, navíc pokaždé jinak.
- Budeme se bavit o tom, co vzniká jakožto zanikající, věčnost necháme metafyzikům.
- Řečtina nemá ani výraz pro „nadpřirozené“.
- Přirozenost je také dějem, neboť metaboluje. Je procesem stávání se a zanikání, během něhož dosahuje charakteristických tvarů. Dispozice k tvaru bývá děděná, konkrétní tvar je také výsledkem interakce s okolím.
- K časnosti všech přirozeností patří i jejich prostorová a hmotná dimenze.

1. 1. 1 Plýtvání a efektivní optimalizace

Příroda úžasně plýtvá, tvary i materiálem, ale řadu procesů optimalizuje.

My to děláme taky, jenže často usilujeme o efektivitu i tam, kde to nedává smysl, přitom plýtváme i tam, kde to vadí.

Květ ibišku je účelná i plýtvavá krása na jeden den.

Naše výrobky na jedno použití bývají smutnější.

1. 2 Jednotlivé přirozenosti

- Jednotlivé přirozenosti rozpoznáváme podle charakteristického vzhledu, vlastností, chování a působení.
- Kozu od pampelišky rozpoznám i bez biologického vzdělání. Věda pak zavede taxonomii, a to na základě určitých formalizovatelných parametrů.
- Kamaráda většinou rozpoznám od jiných lidí i od nádraží.
- Slovo přirozenost významem klouže mezi jevem, vlastností, způsobem chování, typem účinku, jednotlivcem, skupinou jedinců s určitou vlastností, druhem, obecnějším taxonem (a málem i přírodou jako celkem). Omezení významu pouze na taxon se teď vyhneme, přestože uchopování přirozeností je také základem taxonomie.

Viz <https://www.osel.cz/13311-prirozenost-rozlicne-prirozenosti-a-priroda-proste-fysis.html>

1. 2. 1 Příklad *fysis* jako výhonku

Tenhle pučí na vinici Šobes ve znojemské oblasti.

1. 3 Uchopování přirozeností

- Na úrovni *fysis* platí, že „všechno souvisí se vším“. Tato věta je sice plná emočního náboje, ale nenese skoro žádnou informaci. Nenese víc informace než nepravdivá věta „nic nesouvisí s ničím“. Chceme ukazovat „jak“ a „kudy převážně“ se děje ono „všechno souvisí se vším“. Co s čím, z jakého hlediska a za jakých okolností.
- Přirozenosti bývají podivně propletené jako podhoubí, *rhizóma* (viz Deleuze: *Rhizome*); taky v časové dimenzi, třeba rození nebo stárnutí. Uchopením *rhizóma* narušíme. Věc je ohraničená.
- Pro jakýkoli kontakt, zvláště poznávací, musíme každou přirozenost nějak vydělit, zbavit části jejích kontextů, které pak musíme nahradit novými.
- Zčásti je to vždy denaturace, někdy doslova.
- Jindy „jen“ proběhne jiný metabolismus, než by „přirozeně“ proběhl. Proběhne v kuchyni, dílně, laborce.
- Uchopujeme nejen rukama, ale už zaměřením pozornosti.

1. 4 Příklady zvěčňujícího uchopování přirozeností

- Uvidím, utrhnu, uvařím, sním.
- V krajním případě: Uvidím, chytím, vypreparuju nebo rozmixuju k analýze.
- Nebo jemněji: Uvidím, chytím, dám do klícky, květníku nebo sbírky šutrů, pečuju o to.
- Technologicky: Najdu, vytěžím, zpracuju, prodám, někdo z toho něco vyrobí.
- Ve všech případech nutno zpřetrhané kontexty nahradit novými, jinak by šlo jen o devastaci. Díky novým kontextům může být část oněch uchopovacích lupů v přírodě omluvena. Jinak bychom totiž nežili, ani nepoznávali. A zvířátka to dělají taky tak. A vše ostatní taky. Je to součást života i koloběhu všech přirozeností.
- Nejměkčím uchopením je pozorování *in vivo* v přirozeném prostředí. U lidí tomu říkáme šmírování.
- Každé uchopování přirozenosti ohrožuje, ale někdy při něm přirozenost projeví dosud netušené schopnosti.
- Prostředí věcí je bezpečnější, ale občas nudné. (Muzeum jako sbírka věcí v jiném než původním kontextu.)

1. 4. 1 Homérský příklad uchopování: *Odyssea* X.303

Rostlina, které bohové říkají *móly*

Namaloval ji Václav Paris při rozcvičování k překladu mé knížky do angličtiny.

- Hermés ji ukázal Odysseovi a ten pak díky ní odprasečil své zakleté druhy.
- Rozpozná rostlinu, vytrhne, ukáže, navrhne použití, vyléčí.

μῶλυ δὲ μιν καλέουσι θεοί

2. Vzájemné uchopování přirozeností

- Anaximandros B 1 u Simplika, *In Physica* 24,13:

„(...) vznik (...) a zánik, podle nutnosti, navzájem si totiž platí trest a pokutu za [svá] bezpráví, podle řádu času.“

- Výkladově možná třeba takhle:

„Vše, co [z diferencí] vzniká, nutně jakožto [stejným způsobem] zanikavé, si vzájemně předává trest a odplatu za [vzájemné] křivdy, podle uspořádání času.“

Symetrie vznikání a zanikání se ovšem neděje jaksí abstraktně, nýbrž reálně, někdy až krutě reálně, jindy rozkošně.

Z pomyslných výšin lidské kulturnosti nám vzájemné uchopování ostatních živáčků připadá jako pouhé vzájemné požírání – a děje mezi neživými přirozenostmi jako pouhé vzájemné otloukání. Obojí tam opravdu funguje, dokonce masivně, ale nebývá to tím nejzajímavějším.

2. 1 Krajina jako prostor vzájemného uchopování přirozeností, kus světa

Pokud bychom na chvíli nechali stranou obavy z nadvlády jazyka nad námi i světem, řekli bychom, že krajina je text tvořený a současně interpretovaný nesmírným množstvím přirozeností.

Viz Jiří Sádlo: Krajina jako interpretovaný text, *Vesmír* 77, 96, 1998/2. Jednotlivé položky krajiny čtou ty ostatní, každá po svém. A nejen čtou, taky podle toho jednají.

Přitom mají svou paměť a hlavně svými interakcemi (včetně působení nás lidí) vytvářejí paměť krajiny.

Viz Vojen Ložek: *Zrcadlo minulosti*. Praha: Dokořán 2007.

(Tady však krajinu radši nechám povolanějším, abych nenesl dříví do lesa, ještě k tomu „nepůvodní“.)

Cyklické rozevírání a zklidňování diferencí občas vytváří metastabilní stav, jenže dynamický.

2. 1. 1 Příklad na vyrovnávání diferencí

Dobře postavený rybník zaroste dřív než povolí hráz, pokud není čištěný, stejně jako přirozené mělké jezero.

Naštěstí se mezitím objevují nové difference.

Anaximandrovské vybočení se vyrovná, ale objeví se nová vybočení z kontinua nerozlišené rovnováhy.

Markvartův rybník u cesty z Jílového na Gryblu.

2. 1. 2 Koloběh vzájemného uchopování

Vzájemné požírání rostlin a hub nás jaksi míň bolí, aspoň při pohledu na ně.

Žofínský prales, Novohradské hory

foto Karel Jakubec

2. 2 Setkání s přirozeností je událostí, která ovlivňuje obě strany

- Uchopujeme až zvěčňujeme rozličné přirozenosti, ale přitom jsme jimi uchopováni, což může být špatně (úraz, infekce) i moc dobře (lék), podle toho, co a jak potkáváme. Tohle platí také v poznání i v erotice.
- Když uchopíme horká kamna, prožijeme specifickou zkušenost a jsme na čas proměněni získanými puchýři, jak nás ta horkost uchopila.
- Vlastně je to vzájemné vždycky, jen si to často nepřipouštíme.
- Setkání je událostí, která proměňuje budoucí možnosti (viz [Koza na křižovatce](#)). Je zásahem do dotyčné přirozenosti i do svého vlastního života a myšlení.
- Zkušenost setkání je unikátní. Jako unikátní se vzájemně ukazují obě strany setkání. Mýlně to vykládáme nějakou subjektivitou až solipsismem (nebo zase poznáváním objektů), což vyvyšuje jednu stranu (nás) a degraduje druhou.
- K setkání s přirozeností může patřit i sdílení péče.

2. 3 Uchopování přirozeností různými způsoby

Dýcháme, jíme, občas uchopujeme naprosto doslova, nejčastěji rukou, někdy zuby. Jindy ukážeme, pojmenujeme, formulujeme teorii.

Ostatní živočichové také používají k uchopování tlapky, ale uchopení čelistmi je nejspíš evolučně starší a jaksi bazální. Žralok to ani jinak neumí.

My lidé to komplikujeme rozmanitostí a složitostí vyrobených nástrojů. Ostatní živáči mívají v tomto ohledu užší repertoár.

Podobně je tomu s uchopováním v oblasti poznávání. I ostatní živáči se musí na světě nějak orientovat, ale my lidé dokážeme odkazovat na jevy ve svém okolí velice složitě, také jazykem. Občas dokonce upadáme do pokušení, že objekty našeho jazyka jsou měřítkem skutečnosti. Navíc někteří z lidí nejen na něco ukazují a povídají, ale produkují teorie, tedy vědecké uchopení skutečnosti. A tím jsou taky uchopováni.

Uchopování je jak nutností, tak zdrojem bolesti i příjemností. Libotaxe.

2. 3. 1 Někdy je přirozenost přímo k sežrání

Některý hmyz se spokojí s nektarem, my jsme razantnější a kapari je tak dobré.

Někdy to ovšem jiní hmyzové sežerou komplet, i když ani mšice nedokážou zplundrovat krajinu tak jako lidi.

2. 4 Uchopování přirozeností nejen lidmi a zvířaty

Rostliny také dýchají, hlavně však uchopují sluneční světlo přinejmenším v tom smyslu, že asimilují i stíní, a uchopují vodu s živinami z půdy, dokážou spolupracovat i bránit se.

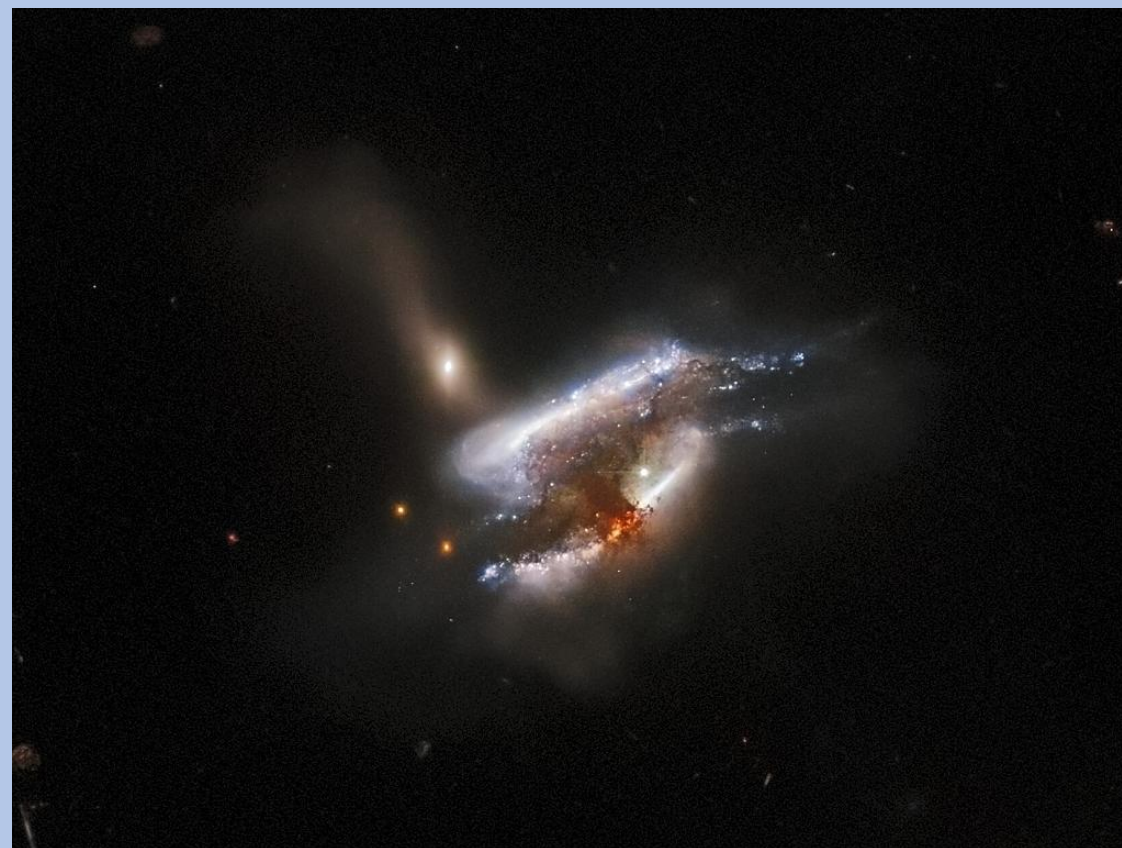
Na mnoha neživých přirozenostech vidíme jenom to, že se navzájem otloukají. Nemají orgány k uchopování. Nicméně krystal uchopuje z roztoku patřičnou látku pro svůj růst, zrnko horniny v půdě podléhá erozi, obrovská tíha masy hornin metamorfuje. Hvězdy ovlivňují své okolí, v krajním případě explozemi, z jejichž „popela“ mohou vznikat nové hvězdy i s planetami.

2. 4. 1 Rození hvězd se zvláště dobře daří při srážkách galaxií

Naivní člověk by myslel, že kolize galaxií působí zánik hvězd. Naopak! Interaguje hlavně mezihvězdný plyn, v jehož rázových vlnách je pro vznik hvězd přímo ideální prostředí.

Ty hvězdy jsou pak poznamenané složením onoho plynu.

Srážka galaxie IC 2431 s dvěma dalšími, jak ji zachytil Hubbleův vesmírný dalekohled. Slapové deformace a bouřlivá tvorba hvězd, ale střed snímku je zakrytý hustým oblakem prachu (ačkoli je vidět světlo z galaxie v pozadí, které proniká jeho vnějšími okraji). Ze vzdálenosti 681 Mly se nám to promítá do souhvězdí Raka.

2. 4. 2 Hvězdy se dokážou navzájem požírat

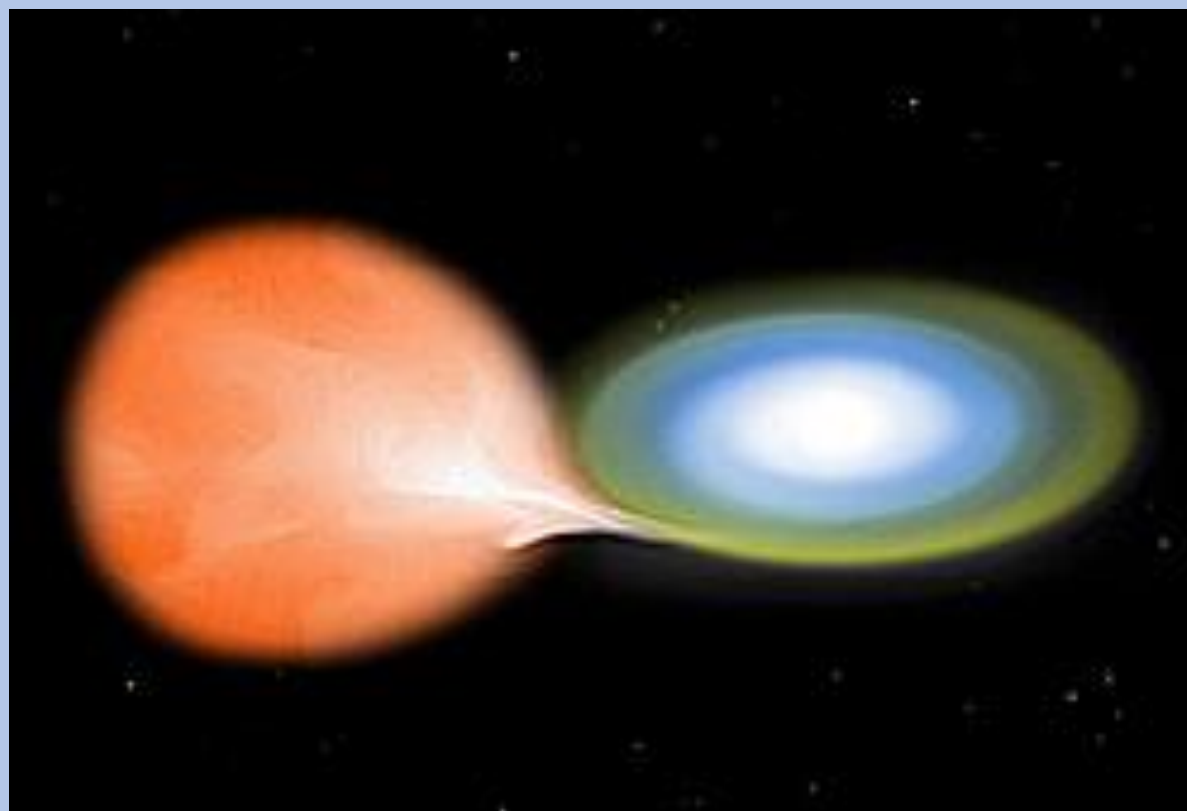
„Jsou tam i malé hvězdičky, kol nichž se velké točí!“ A ještě k tomu je ty malé dokážou užítat.

Schéma rekurentní novy:

Totálně vyžilý bílý trpaslík (vpravo) v dvojhvězdném systému nasává povrchové vrstvy červeného obra (vlevo), který vstoupil pod jeho Rocheovu mez, takže slapové síly mají navrch.

Trpaslík si z toho napřed dělá akreční disk, z toho to padá do jeho atmosféry, ta houstne, až tlak nového materiálu zažehne termonukleární výbuch.

Na dálku je při tom zajímavý pohled na „novou“ hvězdu, Může se to docela hodněkrát opakovat.

3. Vzájemné uchopování přirozeností – rozvrh témat

- Oboustranné otloukání (mechanická úroveň)
- Oboustrannost každého uchopování
- Oboustrannost i při poznávacím uchopování
- Uchopování, vymezování a vymezování se
- Přirozenost se vymezuje i uchopováním sebe samé
- Slasti uchopování i odevzdávání a vůle ke hře života
- Částečná dominance uchopujícího, zápas a odevzdávání se

3. 1 Oboustranné otloukání

Významnou složku tohoto děje dokážeme reduktivně popsat jako děj mechanický:

Když se hromada oblázků nebo písku pohybuje, dochází k destrukci jednotlivých zrn.

V kulovém mlýnku odpovídá rozložení velikostí mocninové funkci, od skoro původní velikosti zrn až po nanoúroveň.

Ani toto nejprimitivnější uchopování není pouze jednostranné. Je dokonce odpovědné za velkou část toho, co v přírodě vidíme, včetně škálování.

My tyto produkty otloukání občas potřebujeme jaksi „douchopit“, ještě víc zjednotřit, při čemž můžou některé z jeho původních vlastností dojít újmy. Můžeme je použít jako materiál a udělat z něj něco jiného, třeba beton. Přitom se ovšem můžeme taky uhodit nebo aspoň časem ošoupat.

3. 1. 1 Příklad minerální metamorfózy a vzájemného omílání

Většina těchto oblázků je organického původu (ze skořápek měkkýšů), ale metamorfovaných, navíc a pak omletých navzájem v proudící vodě a zčásti i přímo tou vodou.

3. 1. 2 Vzdálený příklad vzájemného omílání

Na povrchu Saturnova měsíce Titan také leží oblázky na pláži.

Jenže jsou z vodního ledu a uhlovodíků, a jejich vzájemné omílání má na svědomí tekutý metan.

Inu jiný kraj.

Analogie procesů a hlavně výsledných tvarů je ovšem skoro dojemná.

Ta vzdálená mrazivá natlakovaná pustina není tak úplně nepodobná tomu, co důvěrně známe.

3. 2 Oboustrannost každého uchopování

Přijímáme to, co jíme, také z toho bereme energii. Typ potravy a způsob její konzumace nás také sociálně zařazuje.

Těžko rozhodovat, kdy ideologie vybírá kuchyni (kdysi „týden sovětské kuchyně“), a kdy se kuchyně podílí na formování polarizované kultury.

Naše smyslová výbava předurčuje, čeho si všímáme, a to ovlivňuje naše jednání.

Přístrojové rozšíření smyslového vnímání nám rozšiřuje možnosti orientace a poznání, ale současně zdůrazňuje, že jsme smyslové vnímání uchopili jako nástroj. Tím jsme uchopili (pochopili) sebe jako uživatele nástrojů, od smyslů přes tělesné orgány nebo tělo vůbec, až po „rozum“. Problém není v tom, že pro vnímání, orientaci a poznání používáme mnoho technických nástrojů, ale že sebe sama chápeme jako uživatele tělesných i technických nástrojů plus jakéhosi rozumu, inteligence naší i umělé. Tím jsme se postavili jaksí mimo to všechno. V klasickém novověku jakožto „subjekt“, nyní spíše jako „uživatelé“.

3. 3 Oboustrannost i při poznávacím uchopování

Mohlo by se zdát, že poznávání je činnost natolik odtažitá, že neproměňuje objekty svého zájmu, tím méně toho, kdo poznává. To by byla velice naivní představa.

Poznávání uchopuje své předměty, někdy i dost krutě. A poznávající v tom jede s nimi. Iluze o oddělenosti „poznávajícího subjektu“ od „objektu poznání“ je jedním z reliktních novověkého dualismu subjektu a objektu.

Uchopovat totiž dokáže nejen poznávající subjekt. Ten si často začne a pak je sám uchopen tím, jak uchopuje.

V zajímavých případech je to složitější, a ne vždy to lze redukovat na popis, že by subjekt byl uchopován jen svým uchopováním objektů. Není vždy jednoznačné, kdy aktivita vychází od poznávajícího člověka, a kdy (resp. v jakém smyslu) určitá přirozenost přitáhne jeho pozornost jako možný objekt zvěcnění, vzbudí tento záměr.

Některé přirozenosti nás lákají až nutkavě.

Hvězdy jsou specifické tím, že si na ně nesáhneme, nemůžeme je uchopovat přímo a doslova. Jsou nepředstavitelně daleko, navíc bychom se v jejich blízkosti rychle vypařili. Můžeme se na ně jenom dívat. Přesto si na hvězdné produkty můžeme doslova sáhnout, dokonce jsme jimi. My sami i všechno kolem nás na naší Zemi sestává z „popela“ hvězd. Jinak by takové prvky jako třeba uhlík, kyslík nebo železo nevznikly.

3. 4 Uchopování, vymezování a vymezování se

Zatím byla řeč spíše o ne zrovna kýžené stránce toho, že při svém uchopování přirozeností jsme současně uchopováni jimi a také způsobem svého uchopování. Varovných příkladů je dostatek, od závislostí všeho druhu po preparát, který z člověka vytvoří striktní náboženské nebo politické prostředí, škola nebo firma.

Má to však i svou světlou stránku. Mnohdy přece chceme právě prostřednictvím různých činností dosáhnout nějakých schopností a celkového životního tvaru. Někdy taková „profilace“ končí jako v pohádkách o splněných přáních. Ve šťastných případech k naší přirozenosti přistupuje něco nového, co stojí za určité naše zformování. Stáváme se bohatšími (většinou ne v ekonomickém smyslu), něčemu rozumíme a něco umíme, k něčemu patříme. Šťastné případy se poznají podle toho, že zůstávají svobodné co do řady svých ostatních možností, tím se v nich stále projevuje přirozenost.

3. 5 Přirozenost se vymezuje i uchopováním sebe samé

Pokoušíme se o sebe pečovat. Zvířata občas taky.

K naší kulturní tradici patří i nárok poznání sebe sama.

Ke skutečnému sebepoznání, ne na způsob rozpatlávající introspekce, většinou přispívá setkání s něčím krásným, co nás přesahuje, vůči čemu vnímáme své meze. Je otázkou vkusu a příležitosti, kdy to je umělecké dílo a kdy krása krajiny na konci našich sil.

Méně blahé verze sebepoznání produkují všeliké identifikace, což se nosí, v duchu principu definuj se nebo budeš definován. Jako obrana to někdy může zafungovat, ale proč kazit život sobě i okolí.

Přirozenost ovšem k jakékoli identitě pouze tíhne, navíc v proměnlivých podobách v průběhu času. Dokonce i druhová identita může mít velice různé projevy (fenotypy).

3. 6 Slasti uchopování i odevzdávání a vůle ke hře života

Pro živé bytosti patří uchopování k libidinózním aspektům života, od jídla přes poznání a sociální hry po sex.

Cokoli živého chutě spěje podle gradientu koncentrace kýžené živiny jako kytky za světlem. U bakterií se to vyloží chemotaxí, zatímco cestu party lidí do hospody popisujeme kvůli tradičním ohledům na údajnou rozumnost a svobodnou vůli jakéhosi lidského subjektu opatrněji.

Pro nás živáčky je potrava natolik vítaná, že pro její získání jsme ochotni tu riskantně chodit na pastvu, tu lovit, my lidé také vařit, a dokonce i pracovat. O potravu se vede mezidruhová i vnitrodruhová kompetice, mezi societami i uvnitř societ.

Přitom je jasné, že jedna ze stran, totiž ta potrava, takovýmto uchopením končí svůj život.

Jsme evolučně nastaveni tak, aby nás lákalo a uspokojovalo to, co nám prospívá. Jenže ani evoluce není neomylná, navíc jednotlivci bývají všelijací, a my lidé to opět komplikujeme, od kulinářských složitostí po podrazy na konzumenty nebo na jejich receptory.

Příjemný je také volný pohyb v okolí domova i v cizině.

3. 6 Slasti uchopování i odevzdávání a vůle ke hře života

Naneštěstí pro upjaté moralisty a naštěstí pro všechny ostatní není evolučně nastavené spojení slasti se sexem omezeno na rozmnožení, opět zdaleka nejen u lidí. Takto mohutný a nadbytečně plýtvavý proud slasti se samozřejmě může snadno stát i neméně mohutným zdrojem problémů všeho druhu.

Totéž platí i pro sublimaci slastí. Ta je mocným motorem kultury, ale také sama problémem, zvláště tehdy, když je slast odložena až za časný horizont.

Sociální slasti a strasti: K touze po akceptaci patří i touha po odevzdání se.

Leckdo je hrdý na svobodnou vůli jako na znak lidství. Možná jde spíše o svobodnou hru se slastným uchopováním i odevzdáváním se, a to na všech úrovních, potravních, poznávacích, sociálních i erotických. Hře se nutno odevzdat, v jejím rámci rázně uchopovat, ale nepůsobit škody, které by měly následky i mimo hru.

Hra přirozeností nemusí být hra s nulovým součtem, nejde jen o parcelaci předem daného koláče. Je to hra tvůrčí. Plodí nové životy i nové poznání.

3. 6. 1 Vzájemné uchopování jako symbióza a koloběh života

Aguste Rodin: Polibek

foto Adrián Cerón

3. 7 Částečná dominance uchopujícího, zápas a odevzdávání se

V prvním přiblížení to vypadá tak, že kdo první uchopí, vyhrává. Chudák uchopený už to má za sebou; ostatní ostrouhají, můžou být rádi, že zatím přežili. Úspěšný lovec si také polepší v sociálním žebříčku tlupy. Často to tak opravdu je. Přímý útok na slabší kořist patří ke hrám, v nichž první na tahu většinou vyhrává. Podobně vyhrává ten, kdo si obsadil zlatý důl.

Jenže: Nezačala si vlastně ta kořist svou vábností, probuzením libotaxe lovce nebo těžaře? Jinak by přece za nic nestála. Nakonec ale doplatí na svou přitažlivost, což ovšem platí i pro predátora (třeba kvůli jeho kůži nebo majetku).

Zajímavé jsou situace, kdy o ten zápas sám jde ještě víc než o to, kdo vyhraje. Když si prostě chceme zahrát, což předpokládá, že respektujeme přežití druhé strany, dokonce co možná ve zdraví a dobré pověsti. Příklady by byly z oblastí erotiky, intelektu, sportu a chování zdravé society.

Ono nám vlastně ani nezbyvá nic jiného, než odevzdat se kosmické hře přirozeností.

4. Závěr (proč tohle cvičení s trivialitami)

- Přepsali jsme obvyklou životní zkušenost do pojmosloví přirozenosti a jejího uchopování.
- Průhled řadou trivialit snad ukázal nedostatečnost až zbytečnost subjekt objektového rozvrhu. Tato novověká transformace scholastického dědictví je spíše zátěží. Diference uchopování jsou obapolné.
- Není ani důvod k tomu, abychom svobodu delegovali na lidskou vůli. Jde o otevřenou a tvůrčí hru možností.
- Držení starého (předaristotelského) pojetí přirozenosti umožňuje snad všechno to, kvůli čemu se filosofové 20. století vzepřeli „nadvládě esence nad existencí“. Stačí nepřistoupit na esencialistickou terminologii, na „blbou hru“ na ontologii. Působí to ovšem méně učenecky a hůř se to shrnuje do pouček.

